

ΣΠΗΛΑΙΟ «ΓΛΥΦΑΔΑ» ΔΥΡΟΥ ΛΑΚΩΝΙΑΣ ΕΞΕΡΕΥΝΗΣΗ ΝΕΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ

Α.Σ.Μ. 0025

από τους

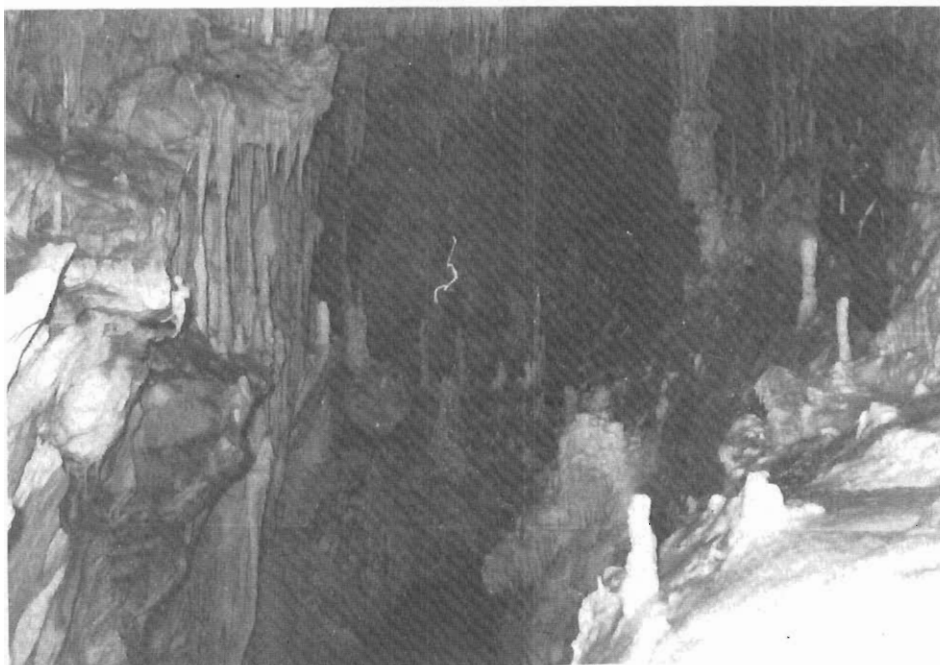
Α. ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΥ, Γ. ΑΒΑΓΙΑΝΟ, Ε. ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΚΑΤΟ,
Κ. ΜΑΥΡΟΠΟΥΛΟ, Χ. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΥ ·

Ιστορικό: Στο μικό του όρμου Δυρού, που βρίσκεται στα Ανατολικά παράλια του Μεσσηνιακού κόλπου του Νομού Λακωνίας, στην Πελοπόννησο, διανοίγεται, όπως είναι παγκόσμια γνωστό, το περίφημο σπηλαιο-υπόγειος εν ενεργεία ποταμός - «Γλυφάδα», τοπική ονομασία «Βλυκάδα», με αριθ. σπηλ. μπρώου της Ε.Σ.Ε 0025. Η συστηματική εξερεύνησή του άρχισε το Δεκέμβριο του 1949 από το ζεύγος Γιάννη και Άννας Πετροχειλού με ιδιωτικές δαπάνες. Μέχρι το θάνατο του Γιάννη Πετρόχειλου (1960) εξερευνήθηκαν 1.300 μ. μήκος λιμναίων διαδρόμων και 300 μ. κερσαίων. Η εξερεύνηση του σπηλαίου συνεχίστηκε από την Άννα Πετροχειλού επίσης με ιδιωτικές δαπάνες. Μέχρι το 1966 αποκάλυψε ακόμη 1.500 μ. λιμναίων διαδρόμων χωρίς να φθάσει στο τέλος του. Έτσι συνολικά το εξερευνημένο τμήμα του σπηλαίου έφθασε τα 3.100 μ. μήκος και κάλυψε έκταση 16.700 τ.μ.

Η παρεμβολή σιφωνίου προς το τέλος του εξερευνημένου τμήματος του αριστερού ΝΑ πλοκάμου του σπηλαίου, απ' όπου προέρχεται η ροή των νερών του, υπήρξε το εμπόδιο της συνέχισης της εξερεύνησής του, που εκτός των άλλων, είχε σκοπό την ανακάλυψη των πηγών του, για την ύδρευση και άρδευση της εντελώς άνυδρης περιοχής του, που υδρεύονταν με νερό της βροχής. Τα τρεχούμενα σήμερα νερά του σπηλαίου είναι ακατάλληλα για τέτοιες χρήσεις, εξ αιτίας της μεγάλης σκληρότητάς τους η οποία προκαλείται από την επίδραση της θάλασσας που εισχωρεί σ' αυτό. Η σκληρότητά τους είναι: στην επιφάνεια 95°, στα 3 μ. βάθος 124° και στα βαθύτερα σημεία του 290°.

Για την ολοκλήρωση του αναφερόμενου σκοπού, οργανώθηκε το 1970 από την Ε.Σ.Ε., με υπεύθυνη την Άννα Πετροχειλού, υποβρύχια έρευνα, μετά το σιφώνι του αριστερού ΝΑ πλοκάμου του σπηλαίου, από ομάδα βατραχανθρώπων με αρχηγό τον τότε Υποπλοίαρχο Π.Ν. και Αντιπρόεδρο της ΕΔΥΔΑ Μανώλη Παπαγρηγοράκη. Η ομάδα έφθασε σε μήκος 300 μ., αλλά αναγκάστηκε να διακόψει την έρευνα χωρίς να φθάσει στο σκοπό της, εξ αιτίας των ανεπαρκών εφοδίων που διέθετε (βοηθητικό σχοινί για την εξα-

*La grotte «Glyfada»-Diros, Laconia. L'exploration d'une nouvelle partie
par A. Petrochilou, G. Avagianos, E. Konstandakatos, C. Mavropoulos, C. Kyriacopoulou*



Ωραιότατος διάκοσμος στο νέο κερσαίο τμήμα του σπηλαιίου «Γλυφάδα». (Φωτ. Γ. Αβαγιανός).

σφάλιση της επιστροφής της). Η συνέχιση της υποβρύχιας έρευνας αναβλήθηκε προσωρινά με σκοπό να πραγματοποιηθεί μελλοντικά.

Όμως, ο υπόγειος ποταμός Γλυφάδα έχει και άλλα ανεξερεύνητα τμήματα, τα οποία σημειώνονται με ερωτηματικά στο χάρτη κατόψεώς του, που εκπόνησε η Άννα Πετροχειλού. Ένα απ' αυτά τα τμήματα ήταν και η συνέχεια του δεξιού ΝΑ πλοκάμου του σπηλαιίου. Για τη διαπίστωση της έκτασής του η Ε.Σ.Ε. προγραμμάτισε το 1979 ερευνητική αποστολή από μέλη της, που την αποτελούσαν οι: Ευαγγ. Κωνσταντακάτος και Κώστας Ζούπης με υπεύθυνο τον Γιώργο Αβαγιανό. Η ερευνητική ομάδα έφθασε με αφάνταστες δυσκολίες μέχρι 400 μ. περίπου μήκος διαβάσεων. Η συστηματική εξερεύνηση, χαρτογράφηση και φωτογράφησή του πραγματοποιήθηκαν από 27 Αυγούστου-18 Σεπτεμβρίου 1982, με εντολή της Ε.Σ.Ε. και χορηγία του Ε.Ο.Τ., από τα μέλη της Ε.Σ.Ε. Ευαγγ. Κωνσταντακάτο και Γιώργο Αβαγιανό, με υπεύθυνο την Άννα Πετροχειλού. Η προσπάθεια της εξερεύνησης κινηματογραφήθηκε από τον σκηνοθέτη Γιάννη Κασπίρη, με εντολή της Υ.ΕΝ.Ε.Δ. Στην προσπάθεια βοήθησε επί αρκετές μέρες και η ασκούμενη στις σπηλαιολογικές έρευνες δις Χριστίνα Κυριακοπούλου. Το Νοέμβριο του 1983 με χορηγία του Ε.Ο.Τ. συνεχίστηκε η εξερεύνηση και χαρτογράφηση του υπόλοιπου κερσαίου τμήματος από τα μέλη της Ε.Σ.Ε.: Γ. Αβαγιανό, Κ. Μαυρόπουλο και Χ. Κυριακοπούλου, με υπεύθυνο την Άννα Πετροχειλού. Η ίδια ομάδα - στη συνέχεια - ασχολήθηκε με την εξερεύνηση και χαρτογράφηση του άγνωστου λιμναίου τμήματος, που αρχίζει από το «Τρίστρατο».

Νέο Τμήμα Δεξιού ΝΑ Πλοκάμου

Περιγραφή: Ο δεξιός ΝΑ πλόκαμος του σπηλαίου Γλυφάδα αρχίζει από τη δεξιά πλευρά της αίθουσας «Παρεκκλήσι». Το εξερευνημένο τμήμα του από την Άννα Πετροχειλίου έχει μήκος 90 μ. περίπου, με κατεύθυνση ΝΑ. Η κοίτη του νέου τμήματος εκτείνεται προς ΝΔ επί 100 μ. περίπου. Αναπτυγμένες κολώνες, σταλαγμίτες και σταλακτίτες σε θαυμαστές συστάδες, την χωρίζουν σε θάλαμους. Ο στολισμός αυτός, πολύχρωμος ή κατάλευκος, δημιουργεί συμπλέγματα αφάνταστης ομορφιάς. Το πλάτος της κυμαίνεται από 10-20 μ. και η οροφή της από 2-6 μ. Από το σημείο αυτό, η κοίτη διανοίγεται προς τα αριστερά (ΝΑ) επί 175 μ. μήκος χωρίς παρέκκλιση, με πλάτος που κυμαίνεται από 6-15 μ. και θαυμαστά στολισμένους τοίχους. Κολώνες και παραπετάσματα με ωραιότατες πτυχώσεις, την χωρίζουν σε τμήματα χωρίς να διακόπτεται η συνέχειά τους. Η οροφή της που αρχίζει με 2 μ. ύψος, καταλήγει με 30 μ. ύψος εμπνέοντας δέος. Στο τμήμα αυτό με την πανύψηλη οροφή, που εκτείνεται σε μήκος 80 μ. περίπου, υπήρχαν άλλοτε δυο κοίτες, η παλαιότερη ψηλότερα και η νεότερη, η σημερινή, χαμηλότερα. Εξ αιτίας της συνεχούς διάβρωσης κατακρημνίστηκε το ενδιάμεσο τοίχωμα, που χώριζε τις δυο κοίτες σ' αυτό το σημείο, αφήνοντας μερικά υπολείμματα σαν γέφυρες σε ύψος 10 μ. περίπου.

Στο ίδιο ύψος και σε απόσταση 10 μ. περίπου – προς τα πίσω – από τη τελευταία γέφυρα, πάνω στο δεξιό τοίχο της νεότερης κοίτης, σώζεται ακέραιο ένα μεγάλο τμήμα της παλαιάς κοίτης, με θαυμάσιο και σπανιότατο στολισμό και μήκος 220 μ. περίπου. Από το σημείο αυτό, που είναι το τέλος της παλαιάς κοίτης, κρέμεται ένας ωραιότατος κατάλευκος «κρυστάλλινος καταρράκτης», φθάνοντας σχεδόν ως την επιφάνεια του νερού, προσθέτοντας φαντασμαγορία στο μεγαλόπρεπο περιβάλλον. Το τμήμα αυτό της παλαιάς κοίτης είναι διανοιγμένο πάνω σε στερεό υπόβαθρο, γι' αυτό δεν κινδυνεύει ποτέ να υποχωρήσει. Στο τέλος της η νεότερη κοίτη στενεύει στα 3 μ., σε μήκος 10 μ., αλλά διατηρεί το μεγάλο ύψος της. Ογκόλιθοι που έχουν αποσπασθεί από την οροφή, έχουν καλύψει όλο το πλάτος και βάθος του στενού τμήματος της κοίτης σχηματίζοντας στερεή και πολύ ανώμαλη επιφάνεια επί 10 μ. Από το σημείο αυτό αρχίζει προς τα αριστερά (Α) λιμναίος οκετός, όπως επίσης και δεύτερος με την ίδια κατεύθυνση που αρχίζει 5 μ. πριν από την αρχή της στερεής επιφάνειας. Μέχρις εδώ έφθασε η ερευνητική αποστολή του 1979. Παράλληλα ανακάλυψε και τη παλαιά κοίτη, της οποίας η περιγραφή ακολουθεί.

Παλαιά κοίτη: Η κατάκτηση της παλαιάς κοίτης κατορθώθηκε με αναρρίχηση επί 10 μ. από πολύ στενό πέρασμα – το μοναδικό – που διανοίγεται περίπου στο κέντρο της, και βρίσκεται στην αρχή του δεξιού τοίχου του ΝΑ τμήματος της νεότερης κοίτης. Το παράλληλο προς τη νεότερη κοίτη τμήμα του έχει μήκος 90 μ. Το πλάτος του κυμαίνεται από 3-10 μ. και η οροφή του από 4-8 μ. Ο στολισμός του μεγαλοπρεπής, πλουσιότατος και διαφανής, καλύπτει σχεδόν όλη την επιφάνειά του. Το χρώμα που κυριαρχεί είναι το λευκό, αλλά σε ορισμένα σημεία, λόγω του υπερκείμενου ερυθρού εδάφους, ο στολισμός παίρνει αποχρώσεις του κόκκινου.

Προς το τελευταίο τμήμα του – που είναι το στενότερο – ο στολισμός του ξεπερνά κάθε προσδοκία. Οι τοίχοι του καλύπτονται από σταλακτικές αναπτύξεις κατάλευκες. Το δάπεδό του, που καλύπτεται από κλιμακωτές λεκανίτσες (gour), έχει αναπτυγμένους αραγωνίτες. Στα πλάγιά τους – κατά μήκος της διάβασης – έχουν αναπτυχθεί κρυστάλλινοι διαφανείς σχηματισμοί, που θυμίζουν φτερά εξωπικών πουλιών, μοναδικοί στο είδος τους.

Ας σημειωθεί ότι μέχρι σήμερα, όμοιος στολισμός δεν έχει παρουσιασθεί σε κανένα σπήλαιο, ελληνικό ή ξένο, από όσα γνωρίζουμε. Προς το τέλος αυτής της διάβασης, στον αριστερό τοίχο, διανοίγεται ο πρώτος εξώστης προς τη νέα κοίτη και μετά από 10 μ. ο δεύτερος με τον κρυστάλλινο καταρράκτη. Εδώ τελειώνει η παλιά κοίτη, που είναι σχεδόν παράλληλη με τη νέα.

Το προς την αντίθετη κατεύθυνση τμήμα της παλιάς κοίτης, αρχίζει με απότομη ανάβαση από την αρχή του αριστερού τοίχου του δεύτερου θάλαμου, του παράλληλου προς τη νεότερη κοίτη τμήματος. Η διάνοιξη του ακολουθεί την ίδια κατεύθυνση με αυτό επί 27 μ. Μετά στρέφεται προς τα δεξιά (Δ). Αποτελείται από εννέα μεγάλους θαλάμους, που χωρίζονται μεταξύ τους από ογκώδεις κολώνες, σταλαγμίτες και στενούς διαδρόμους. Το μήκος των διαβάσεων του φθάνει τα 130 μ. Το πλάτος τους κυμαίνεται από 3-20 μ. και το ύψος της οροφής τους από 2,5-10 μ. Ο στολισμός του είναι πλουσιότατος. Αποτελείται από τεράστιες κολώνες, σταλαγμίτες, δίσκους και παραπετάσματα σε ποικίλα, κατάλευκα, πανέμορφα συμπλέγματα. Ξεχωριστή ομορφιά παρουσιάζουν ο τελευταίος διάδρομος και τελευταίος θάλαμος του, με τους μικρούς αραγωνίτες, που καλύπτουν όλο το δεξιό τοίχο. Επίσης στο δάπεδο έχουν αναπτυχθεί, από το ίδιο υλικό, μικροί σταλαγμίτες αφάνταστη κομψότητας. Γενικά, ο στολισμός της παλιάς κοίτης είναι ονειρικός.

Διαστάσεις - θερμοκρασία - υγρασία: Το συνολικό μήκος των διαβάσεων της παλιάς κοίτης ανέρχεται σε 220 μ. και η έκταση που καλύπτει είναι 1.020 τ.μ. Η θερμοκρασία του κατά το Σεπτέμβριο του 1982 ήταν 18°C και η υγρασία του 100%.

Νέες ανακαλύψεις: Μετά τη картоγράφηση των νεοανακαλυφθέντων τμημάτων της νεότερης και της παλιάς κοίτης, η εξερευνητική ομάδα συνέχισε τις έρευνές της προς τους δύο οχετούς, που αρχίζουν από το τέλος της νεότερης κοίτης. Οι δύο οχετοί με ίδια κατεύθυνση (Α) με μήκος 23 μ., πλάτος 1,5-3 μ. και ύψος οροφής 1,5-3 μ., συνδέονται προς το τέλος τους με οριζόντιο οχετό μήκους 15 μ. περίπου, πλάτους 1-1,5 μ. και ύψους οροφής 1 μ. περίπου. Οι οχετοί καταλήγουν σε λιμναίο θάλαμο με την ίδια κατεύθυνση, με διαστάσεις: μήκος 16, πλάτος 6,5 και ύψος οροφής 1,5 μ., που θεωρείται η συνέχεια της νέας κοίτης. Προς το τέλος του θαλάμου η κοίτη στρέφει δεξιά (Ν) επί 60 μ. μήκος και πλάτος 5-10 μ. Ο πυκνότερος στολισμός της από τεράστιες κολώνες, σταλαγμίτες και σταλακτίτες, που εισχωρούν στα νερά, όπως επίσης και οι πολύ χαμηλές οροφές από συμπαγή ασβεστόλιθο βυθίζονται στο νερό και μόνο σ' ένα σημείο υπήρχε άνοιγμα με ύψος 0,10-0,20 μ., κλεισμένο και αυτό με σταλακτίτες που έφθαναν ως την επιφάνεια του νερού. Η έρευνα έπρεπε να συνεχισθεί υποβρύχια. Την προσπάθεια έκανε ο Γιώργος Αβαγιανός με ελεύθερη κατάδυση (χωρίς μπουκάλια αέρα), πέρασε εννέα μέτρα πνυγμένης γαλαρίας και έφθασε με αίθουσα με πολύ χαμηλή οροφή. Συνεχίζοντας το κολύμπι επί 30 μ. ακόμη έφθασε σε μεγάλο χώρο, που διανοίγονταν προς δύο κατευθύνσεις.

Την επόμενη μέρα διανοίχθηκε το κλεισμένο από σταλακτίτες πέρασμα μέχρι ύψος 0,20 μ., απ' όπου κατόρθωσε να περάσει κολυμπώντας με βατραχοστολές – και σε πολλά σημεία κάτω από το νερό – και η υπόλοιπη εξερευνητική ομάδα, μεταφέροντας και όλα τα απαιτούμενα υλικά σε στεγανά δοχεία. Από το τελευταίο χαμηλό λιμναίο σημείο, η οροφή υψώνεται απότομα στα 15 μ. περίπου, απ' όπου αρχίζει λίμνη με πλάτος 10 μ. και μήκος 8 μ. Προς το αριστερό τέλος της λίμνης υπάρχει ένας τεράστιος βράχος, που αποσπάθηκε από την οροφή, καλυμμένος με ωραίους σταλαγμίτες, που θυμίζει νησάκι με δένδρα. Η λίμνη ηλαισιώνεται από πολύ ανηφορικό χερσαίο τμήμα, που εκτείνεται προς

τα δεξιά (Δ), με πανύψηλες οροφές και θαυμαστό επιβλητικό σταλακτιτικό στολισμό. Αντίθετα, η κοίτη του υπόγειου ποταμού συνεχίζεται προς τα αριστερά (Α), σε άγνωστη κατεύθυνση. Θα διαπιστωθεί κατά τη μελλοντική εξερεύνησή της, γιατί η ομάδα προτίμησε να ασχοληθεί με την εξερεύνηση του δεξιού κερσαίου τμήματος. Το σημείο αυτό της λίμνης ονομάστηκε «Τρίστρατο».

Νέο κερσαίο τμήμα: Το νέο κερσαίο τμήμα του σπηλαιού – που όπως αναφέρεται αρχίζει προς τα δεξιά της τελευταίας λίμνης – εκτείνεται προς Δ, χωρίς καμιά παρέκκλιση, σε άγνωστο μήκος. Το τμήμα που εξερευνήθηκε και χαρτογραφήθηκε ανέρχεται σε 290 μ. μήκος διαδρόμων. Το πλάτος του κυμαίνεται από 7-20 μ. περίπου και η οροφή του, σε πολλά σημεία, φθάνει τα 20 μ. ύψος. Το δάπεδό του είναι πολύ ανώμαλο, εξ αιτίας των τεράστιων ογκόλιθων που έχουν αποσπασθεί από την οροφή, δημιουργώντας απότομες και δυσπρόσιτες αναβάσεις και αντίστοιχες καταβάσεις. Όμως, όλη αυτή η ανωμαλία του δαπέδου, οι τοίχοι και οι οροφές του σπηλαιού, είναι τόσο πλούσια στολισμένες από ποικιλόμορφα λιθώματα, που σε πολλά σημεία η πρόσβαση γίνεται προβληματική. Τα κατάλευκα, ροζ ή κατακόκκινα στολίδια, οι τεράστιες κολώνες και σταλαγμίτες, αναπτυσσόμενοι με πρωτότυπα σχήματα, σε προβληματίζουν για τη δημιουργία τους. Ο θάλαμος των «κλωμών λουλουδιών» που καλύπτουν όλο το δάπεδό του, είναι ασύλληπτης ομορφιάς. Οι σχηματισμοί αυτοί που δημιουργήθηκαν από λιμνάζοντα – κατά περιόδους – νερά, για να διαφύγουν ή να εξατμισθούν πάλι κατά περιόδους, απέδωσαν αυτά τα πρωτότυπα και θαυμαστά κρυσταλλένια αναπτύγματα με μεγάλη γενναιοδωρία. Ο θάλαμος αυτός είναι διανοιγμένος πριν από το τέλος μιας διακλάδωσης του κύριου σπηλαιού, που διανοίγεται ύστερα από 33 μ. μήκος προς το δεξιό τοίχο του (βλέπε χάρτη κάτωψης).

Η διακλάδωση αποτελείται από 4 θαλάμους με πλουσιότατο στολισμό από πανέμορφες κατάλευκες κολώνες και καλλίγραμμους σταλαγμίτες και σταλακτίτες. Ο θάλαμος των «κλωμών λουλουδιών» είναι ο τρίτος. Στη συνέχεια του διανοίγεται ο τέταρτος και τελευταίος θάλαμος της διακλάδωσης, που μοιάζει με «κιονισμένο τοπίο». Το δάπεδό του ολόκληρο καλύπτεται από τελείως επίπεδη και λαμπερή σταλαγματική ύλη και αυτή σε κλωμό χρώμα. Μια μικρή λιμνούλα (gour) αλλά βαθειά ως 1 μ., που έχει δημιουργηθεί μέσα σε σταλαγματικό υλικό κατάλευκο, δίνει στα νερά της χρώμα θαλασσί. Οι τοίχοι και οροφές στολισμένοι με απίθανα συμπλέγματα, συμπληρώνουν το παραμυθένιο τοπίο.

Η ανωμαλία του δαπέδου του κύριου σπηλαιού συνεχίζεται ως τα 110 μ., απ' όπου αρχίζουν τρεις κατά μήκος φαντασμαγορικές λίμνες, που καλύπτουν όλο το πλάτος του σπηλαιού αυξάνοντας τη γοητεία του περιβάλλοντος. Πλαισιώνονται με αφάνταστα εντυπωσιακό στολισμό από ογκώδεις κολώνες και τεράστια παραπετάσματα με θαυμαστές πτυχώσεις, που πλησιάζουν την επιφάνεια του νερού.

Η πρώτη λίμνη έχει μήκος 17 μ. και πλάτος 7-8 μ. Η δεύτερη αρχίζει μετά από 30 μ., με μήκος 27 μ. και πλάτος 7-10 μ. Η τρίτη λίμνη είναι συνέχεια της δεύτερης και χωρίζεται απ' αυτήν με γέφυρα πλάτους 2,5 μ. Το μήκος της είναι 16 μ. με πλάτος στην αρχή 3,5 και στο τέλος 12 μ., σχηματίζοντας τρίγωνο. Ονομάστηκε «Διπλή λίμνη». Εδώ τελειώνει το χαρτογραφημένο τμήμα του σπηλαιού, αλλά η εξερεύνησή του συνεχίστηκε με μεγάλες δυσκολίες, ανάμεσα από κολώνες-στάλαγμίτες και πεσμένους βράχους, προς δύο πλοκάμους. Ο δεξιός πλόκαμος εξερευνήθηκε μέχρι μήκος 250 μ. περίπου και απαρτίζεται από δαιδαλώδεις διαδρόμους και θαλάμους, που συνδέονται μεταξύ τους με πλουσιότατο θαυμαστό στολισμό.

Το χαρτογραφηθέν λιμναίο τμήμα έχει μήκος 440 μ. και το κερσαίο 290 μ. Ακόμη χαρτογραφήθηκε τμήμα παλαιάς κοίτης, που διανοίγεται σε κατακόρυφο ύψος 10 μ. περίπου, πριν από το τέλος του νέου λιμναίου τμήματος, με μήκος διαδρόμων 220 μ. Έτσι το χαρτογραφημένο μήκος νέων διαδρόμων, έφθασε τα 950 μ. και η έκταση που καλύπτουν τα 8.720 τ.μ. Όμως, η μεγάλη κόπωση, οι κακουχίες και οι ταλαιπωρίες που αντιμετωπίσαμε επί 23 μέρες, μας ανάγκασαν να διακόψουμε προσωρινά την έρευνα, για να συνεχίσουμε την ολοκλήρωση της προσπάθειάς μας σε νέα εξόρμηση και με περισσότερα εφόδια. Ας σημειωθεί, ότι για τη διαδρομή από το τελευταίο σημείο του εξερευνημένου τμήματος, ως την είσοδο του σπηλαιού, απαιτούνται τέσσερις ολόκληρες ώρες.

ΝΕΟ ΧΕΡΣΑΙΟ ΤΜΗΜΑ 1983

Περιγραφή: Από το τέλος της «Διπλής λίμνης» και σε κατακόρυφο ύψος 10 μ. περίπου διανοίγονται διαδοχικά διαμερίσματα προς δύο κατευθύνσεις: Νότια και Δυτικά.

Νότια διαμερίσματα: Από το τέλος της αριστερής πλευράς της «Διπλής λίμνης» και ανάμεσα από συστάδες στύλων με ανακρυσταλλώσεις, διανοίγεται στρογγυλός χώρος με διαστάσεις $4 \times 3 \times 5$ μ. (μήκος \times πλάτος \times ύψος). Σ' αυτόν τοποθετήθηκαν τα εφεδρικά εφόδια, γι' αυτό ονομάστηκε «Σταθμός των Σπηλαιολόγων». Από το ΝΑ τέλος του αρχίζει διάδρομος με διαστάσεις $18 \times 2 \times 4$ μ., που η διείσδυση σ' αυτόν είναι προβληματική, εξ αιτίας του πυκνότεου στολισμού του από θαυμαστά συμπλέγματα στύλων και σταλαγμιτών. Από το τέλος του προς τα αριστερά, διανοίγεται διάδρομος και κατά μήκος θάλαμος. Ο αριστερός διάδρομος είναι αρκετά ανηφορικός, με μήκος 10 μ. και πλάτος 1-2 μ. Τόσο προς τα δεξιά, όσο και προς τα αριστερά του, υπάρχουν αναπτυγμένα δάση από κολώνες, σταλαγμίτες και σταλακτίτες οδιαπέρατα. Μόνο προς το αριστερό τέλος του υπάρχει ελεύθερη σχετικά διάβαση με μήκος 11 μ. και πλάτος 1 μ., που καταλήγει με απότομη κατάβαση 3μ. στη γέφυρα της «Διπλής λίμνης», σε κατακόρυφο ύψος – από τη στάθμη τους – 10 μ. περίπου.

Ο κατά μήκος θάλαμος έχει διαστάσεις $11,5 \times 5$ μ. Προς τα δεξιά της εισόδου του είναι αναπτυγμένη σειρά από κολώνες που τον χωρίζει από ανηφορικό δάσος με κάθε είδους και όγκου λιθωματικά στολίδια. Το δάπεδο του είναι ανηφορικό προς τα αριστερά και καλυμμένο με ογκόλιθους και σταλαγμίτες, που δυσκολεύουν τη πρόσβαση. Από το τέλος του αρχίζει κατηφορικός θάλαμος με διαστάσεις $9 \times 9 \times 10$ μ., που καταλήγει σε εξώστη πάνω από λίμνη. Το δάπεδο του καλύπτεται από μικρούς, σε πυκνές συστάδες, σταλαγμίτες, μέχρι τον αριστερό από σταλακτικό υλικό τοίχο του. Προς τα δεξιά του, τοίχος από αλαβάστρινους λεπτούς και ψηλούς σταλαγμίτες τον χωρίζουν από το ανηφορικό δάσος από κολώνες του προηγούμενου θαλάμου.

Από τον εξώστη με διαστάσεις 8×1 μ. μπορούμε να απολαύσουμε τη θαυμαστή θέα προς τις δύο δεξιά και αριστερά λίμνες, που έχουν βάθος 10 μ. περίπου και ενώνονται μεταξύ τους με λιμναίο διάδρομο μήκους 12 και πλάτους 2-3 μ. Ο λιμναίος διάδρομος εκτείνεται ακριβώς κάτω από τον εξώστη. Ακόμη μπορούμε να απολαύσουμε το απέναντι από τον εξώστη κερσαίο και πολύ ανηφορικό τμήμα, με διαστάσεις $30 \times 17 \times 15-2$ μ., πυκνά στολισμένο με σταλαγμίτες, σταλακτίτες και κολώνες.

Η δεξιά «Στρογγυλή» λίμνη έχει διαστάσεις $30 \times 20 \times 15$ μ. και είναι πλαισιωμένη από



Σπήλαιο «Γλυφάδα» Δυρού. (Φωτ. Γ. Αβαγιανός).

εξαιρετικό σταλακτικό στολισμό και θαυμαστό εκτεταμένο πέτρινο καταρράκτη στην αρχή του δεξιού τοίχου της. Ο καταρράκτης ξεκινά από θάλαμο που διανοίγεται σε ύψος 10 μ. περίπου, με διαστάσεις $15 \times 15 \times 2$ μ., με ανηφορικό δάπεδο και πλαισιώνεται από κολώνες. Ο πέτρινος καταρράκτης καταλήγει στη στάθμη των νερών της λίμνης και την απομονώνει, φαινομενικά, από τη συνέχεια της, γιατί τα νερά συνεχίζουν σε κενά διανοιγμένα κάτω από τα χερσοσία τμήματα που αναφέραμε και ενώνονται με τα νερά της «Διπλής λίμνης».

Η αριστερή «Αιχμηρή» λίμνη, έχει μήκος 36 μ. και πλάτος στην αρχή 10 μ. με δεσπόζουσα κολώνια και ογκόλιθους με σταλαγμίτες, κατά διαστήματα, για να ακατάγγει στο

τέλος σε 2 μ. πλάτος. Από αυτό το σημείο με κατακόρυφη ανάβαση 7 μ. περίπου, αρχίζει στενός και ανηφορικός οχετός σαν διάκλαση με μήκος 18, πλάτος 1 και ύψος 12 μ. Στο τέλος του καταλήγει σε σχισμή απρόσιτη.

Η συμβολή των δύο λιμνών – το στενότερο σημείο του λιμναίου διάδρομου – ονομάστηκε «Πήδημα», γιατί με πήδημα επιτυγχάνεται η πρόσβαση προς το απέναντι από τον «εξώστη» πολύ ανηφορικό κερσαίο τμήμα. Από το ανώτατο σημείο του – προς τα δεξιά – είναι δυνατή και η πρόσβαση προς τον περίγυρο της «Στρογγυλής λίμνης» μέχρι ορισμένο σημείο, με σπηρίγματα τον πυκνότερο λιθωματικό στολισμό της. Σε αρκετή απόσταση από το «Πήδημα» πριν από το τέλος της δεξιάς πλευράς αυτού του χώρου, ανακαλύφθηκε απολιθωμένος ακέφαλος σκελετός σαρκοβόρου. Κατά τη γνώμη μας, όταν κάποτε το κρανίο του αποσπάθηκε από τη σπονδυλική στήλη – εξ αιτίας της μεγάλης κλίσης του δαπέδου – κατακρημνίσθηκε στη «Στρογγυλή λίμνη». Υπάρχουν πιθανότητες να διατηρείται ακόμη στο βυθό της. Αυτό μπορεί να διαπιστωθεί με κατάδυση.

Δυτικά διαμερίσματα: Από το αριστερό τέλος της «Διπλής λίμνης» αρχίζει προς τα Νότια, ανάμεσα από σταλακτικό στολισμό, οριζόντιος περιστροφικός διάδρομος με συνολικό μήκος 12 μ. περίπου και πλάτος 1,5-2,5 μ. Στο κέντρο του – όπου και η στροφή προς τα δεξιά – υπάρχει απότομη πώση 2 μ. περίπου. Από το τέλος του διάδρομου αρχίζουν δύο διαβάσεις. Προς τα αριστερά βρίσκεται ο θάλαμος του «Κρυστάλλινου κήπου» με διαστάσεις 9×4 μ. πλαισιωμένος από κολώνες. Το δάπεδο του καλύπτεται ολόκληρο από ανεπανάληπτα σε ομορφιά ανθόμορφα κρυστάλλινα κοσμήματα, αναπτυσσόμενα σε κρυστάλλινες λεκάνες γεμάτες νερό, τρεχούμενο. Το νερό προέρχεται από έντονη σταγονορροή, πάνω σε πελώριο, κατάλευκο και με επίπεδη επιφάνεια σταλαγμίτη, που είναι αναπτυσσόμενος στο τέλος του «Κρυστάλλινου κήπου» σαν χάρισμα προς το «Θάλαμο Ύδρευσης». Προς τα δεξιά αρχίζει ο «Κρυστάλλινος διάδρομος» με μήκος 18,5×2-3 μ. περίπου, με θαυμασμό σε στολισμό κρυστάλλινο δάπεδο. Ο αριστερός τοίχος του, που σχηματίζεται από συγκροτήματα ή σειρές από κολώνες, με υπέροχα συμπλέγματα και ενδιάμεσα κενά, τον χωρίζει από τον αριστερό παράλληλο «Θάλαμο της Ύδρευσης». Ο διάδρομος καταλήγει σε πόρτα από κολώνες, με πλάτος 1 μ. απ' όπου αρχίζει θάλαμος με μήκος 14×7-9 μ. σχεδόν αδιαπέρατος από στύλους και σταλαγμίτες, σε αρκετά ανηφορικό προς τα δεξιά δάπεδο.

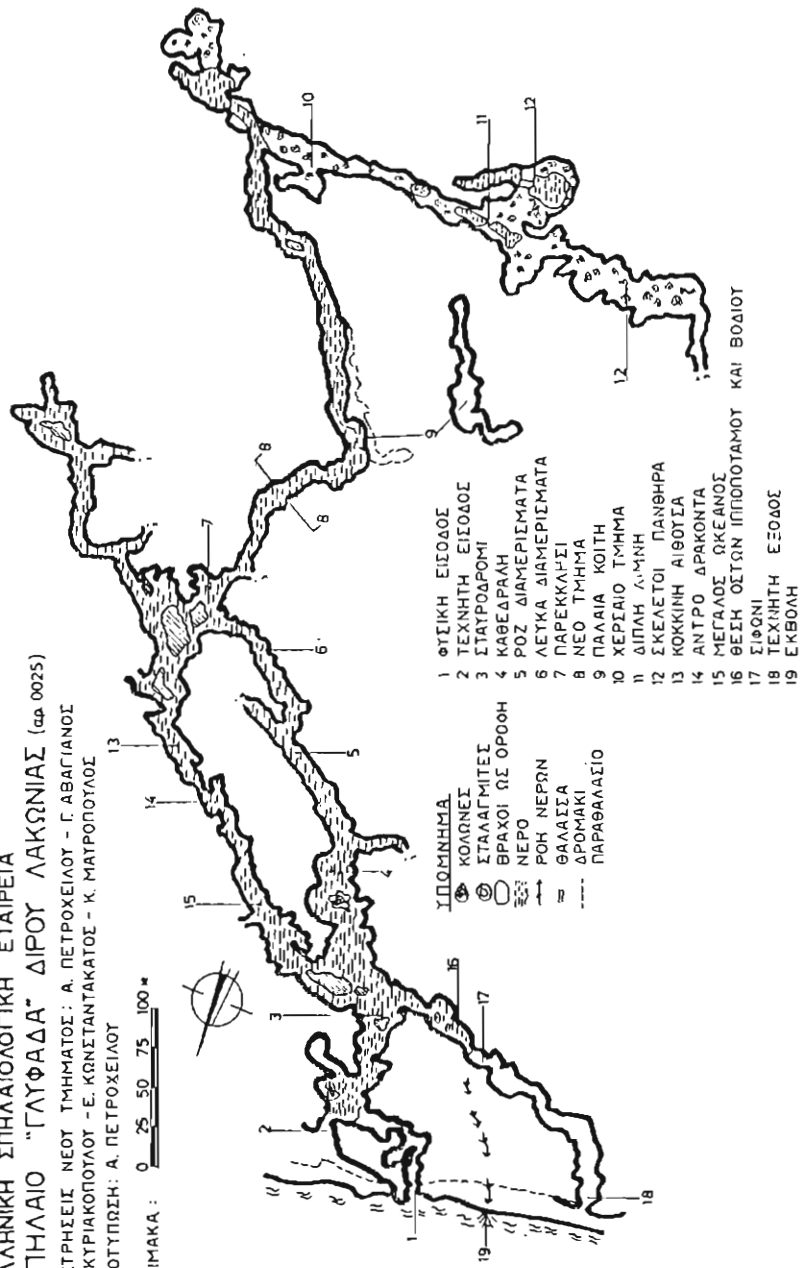
Ο «Θάλαμος Ύδρευσης», παράλληλος του «Κρυστάλλινου Διαδρόμου», έχει μήκος 24 και πλάτος 12 μ. Το δάπεδο του είναι αρκετά κατηφορικό με συσσωρευμένους ογκολίθους στο χαμηλότερο σημείο του, κάτω από τους οποίους υπάρχει καταβόθρα που δέχονταν – ή δέχεται ακόμη κατά τους χειμερινούς μήνες – τα τρεχούμενα νερά αυτού του χώρου, τα οποία διοχετεύει με στενό και κατηφορικό αγωγό προς το τέλος της «Διπλής Λίμνης». Διασχίζοντας το θάλαμο από το χαμηλότερο προς το ψηλότερο τμήμα του, όπου βρίσκεται και η κύρια είσοδός του, υπάρχουν προς τα δεξιά αναπτυσσόμενες σειρές από κολώνες. Προς τα αριστερά δεσπόζει, ανάμεσα σε θαυμαστά συγκροτήματα από κολώνες, ο «Πελώριος» σταλαγμίτης, που δέχεται στην επίπεδη κορυφή του, άφθονα νερά από σταγονορροή. Αυτά καταλήγουν – όπως αναφέρθηκε – στο θάλαμο του «Κρυστάλλινου κήπου» για να φιλοτεχνήσουν τον ανθόμορφο στολισμό του δαπέδου του.

Από τη κύρια είσοδο του «Θαλάμου Ύδρευσης» αρχίζει προς τα δεξιά διάδρομος με μήκος 7 και πλάτος στην αρχή 7 και στο τέλος 4,5 μ., γεμάτος από κολώνες σε διάφορα μεγέθη. Από το τέλος του αρχίζει θάλαμος με μήκος 11 και πλάτος 12 μ., που χωρίζεται

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΠΗΛΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
 ΣΠΗΛΑΙΟ "ΓΛΥΦΑΔΑ" ΔΙΟΥ ΛΑΚΩΝΙΑΣ (αφ 0025)

ΜΕΤΡΗΣΕΙΣ ΝΕΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ: Α. ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΥ - Γ. ΑΒΑΓΙΑΝΙΣ
 Χ ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΥ - Ε. ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΚΑΤΟΣ - Κ. ΜΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ
 ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ: Α. ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΥ

ΚΛΙΜΑΚΑ: 0 25 50 75 100 μ



- ΣΠΗΛΙΝΗΜΑ
- ⊙ ΚΟΛΩΝΕΣ
 - ⊙ ΣΤΑΛΑΓΜΙΤΕΣ
 - ⊙ ΒΡΑΧΟΙ ΩΣ ΟΡΟΘΗ
 - ☞ ΝΕΡΟ
 - ☞ ΦΟΗ ΝΕΡΩΝ
 - ☞ ΓΑΛΑΣΙΑ
 - ☞ ΔΡΟΜΑΚΙ
 - ΠΑΡΑΒΑΛΛΕΙΟ

- 1 ΦΥΣΙΚΗ ΕΙΣΟΔΟΣ
- 2 ΤΕΧΝΗΤΗ ΕΙΣΟΔΟΣ
- 3 ΣΤΑΥΡΟΔΡΟΜΙ
- 4 ΚΑΒΕΔΡΑΝΗ
- 5 ΡΟΖ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ
- 6 ΛΕΥΚΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ
- 7 ΠΑΡΕΚΚΛΗΪ
- 8 ΝΕΟ ΤΜΗΜΑ
- 9 ΠΑΛΑΙΑ ΚΟΙΤΗ
- 10 ΧΕΡΣΙΑΙΟ ΤΜΗΜΑ
- 11 ΔΙΠΛΗ Λ' ΜΗΝΗ
- 12 ΣΚΕΛΕΤΟΙ ΠΑΝΘΗΡΑ
- 13 ΚΟΚΚΙΝΗ ΑΙΘΟΥΣΙΑ
- 14 ΑΝΤΡΟ ΔΡΑΚΟΝΤΑ
- 15 ΜΕΓΑΛΟΣ ΡΚΕΑΝΟΣ
- 16 ΘΕΣΗ ΟΣΤΩΝ ΙΠΠΟΠΟΤΑΜΟΥ ΚΑΙ ΒΟΔΙΟΥ
- 17 ΣΤΙΦΟΝΙ
- 18 ΤΕΧΝΗΤΗ ΕΙΣΟΔΟΣ
- 19 ΕΚΒΟΛΗ

σε δύο τμήματα από μεγάλους ογκόλιθους, οι οποίοι αποσπάστηκαν από την οροφή. Το δάπεδό του καλύπτεται από μεγάλες πέτρες μέχρι τους ογκόλιθους. Μετά απ' αυτούς – προς τα δεξιά – το δάπεδο είναι αρκετά επικλινές. Όλος αυτός ο θάλαμος υστερεί σε στολισμό σε σύγκριση με τους προηγούμενους θαλάμους. Όμως, παρά την έλλειψη στολισμού, σε κρυφό σημείο του, είναι αναπτυσσόμενες οι μεγαλύτερες ανακρυσταλλώσεις πάνω σε στολισμό του σπηλαίου (κρυστάλλινες βελόνες μήκους μέχρι 0,50 μ). Κατά μήκος του θαλάμου, ύστερα από ανηφορικό διάδρομο λίγων μέτρων, διανοίγεται ανηφορικός θάλαμος με μήκος και πλάτος 8 μ.

Από το τέλος του προηγούμενου θαλάμου – προς τα δεξιά – αρχίζει ο «Θάλαμος της Νυχτερίδας», (βρέθηκε σ' αυτόν ο πρώτος σκελετός) με μήκος 10 και πλάτος 7-4 μ. Το δάπεδό του καλύπτεται από ογκόλιθους που δυσχεραίνουν τη διάβαση.

Ακολουθεί ο «Θάλαμος του Οβελίσκου» (χαρακτηριστικός σταλαγμίτης που δεσπόζει), με διαστάσεις 17×10 μ., με πεσμένες στο δάπεδο πέτρες, σκεπκό σταλαγματικό στολισμό και δυο στενούς οχετούς, διανοιγμένους στο δεξιό τοίχο του. Στον πρώτο οχετό, με ορατό μήκος 15 μ., βρέθηκε σε μικρή εσοχή, απολιθωμένο δολικόποδο, και στον δεύτερο οχετό με ορατό μήκος 12 μ. βρέθηκε δεύτερος σκελετός νυχτερίδας. Από το τέλος του αρχίζει ο «Θάλαμος της Άρπας» που έχει κατηφορικό δάπεδο και είναι χωρισμένος από σειρές στύλων και σταλαγμιών σε κλιμακωτά τμήματα, που συνδέονται μεταξύ τους από ενδιάμεσα ανοίγματα σαν πόρτες. Έχει μήκος 18 μ. και συνολικό πλάτος 9 μ. περίπου. Προς τα αριστερά διανοίγεται παράλληλα ο «Διάδρομος του Πήδακα» που καταλήγει στον ομώνυμο θάλαμο διαστάσεων 9×7 μ. με ανηφορικό και ανώμαλο δάπεδο, στολισμένο με σταλαγμίτες. Προς τα αριστερά του υπάρχουν ανοίγματα που τον συνδέουν με το «Θάλαμο του Οβελίσκου», και προς τα δεξιά του υπάρχει χαρακτηριστικός σταλαγμίτης, στον οποίο δόθηκε το όνομα «Άγαλμα της Ελευθερίας». Από αυτόν αρχίζει – προς τα δεξιά – κατηφορικός διάδρομος με μήκος 13 και πλάτος στην αρχή 5 και στο τέλος 2,5 μ. Το δάπεδό του είναι καλυμμένο με ογκόλιθους.

Ακολουθεί εκτεταμένος θάλαμος με διαστάσεις 26×22 μ. που το μεγαλύτερο προς τα δεξιά τμήμα του είναι καλυμμένο με συστάδες από ογκώδεις κολώνες και σταλαγμίτες. Ονομάστηκε «Ναός» και ο προς τα δεξιά του διάδρομος «Πρόναος», εξ αιτίας του ανυπέμβλητα ωραίου στολισμού τους. Αντίθετα το αριστερό τμήμα του θαλάμου είναι ανηφορικό και αστόλιστο. Ο θάλαμος καταλήγει σε εξώστη με απότομη υψομετρική διαφορά 3 μ., που οδηγεί προς άλλα διαμερίσματα. Το κατέβασμα επιτυγχάνεται περιστροφικά γύρω από τη δεξιά του κολώνα, πάνω σε σταλαγματικά συμπλέγματα.

Από τη «Περιστροφική» κατάβαση διανοίγεται διάδρομος με μήκος 9 μ., που καταλήγει στο «Θάλαμο του Πάνθηρα». Από το δεξιό τέλος του διαδρόμου, αρχίζουν πολλαπλές σειρές από θαυμαστές και κατάλευκες τεράστιες ή λεπτές κολώνες, που συνεχίζουν κυκλικά προς τα αριστερά σχηματίζοντας έτσι όρια θαλάμου. Αυτός αποτελεί μικρό τμήμα του μεγαλύτερου σε έκταση και τελευταίου ως τώρα γνωστού θαλάμου του κερσαίου τμήματος του σπηλαίου, χωρίς να αποκλείουμε νέες εκπλήξεις και αποκαλύψεις άλλων τμημάτων από άγνωστα – προς το παρόν – κρυφά περάσματα. Αυτό το κώρο με διαστάσεις 7×3,5-6 μ. διάλεξε, για τελευταία του κατοικία, το σαρκοβόρο, που είχε εισχωρήσει στο σπήλαιο από άγνωστη, προς το παρόν, είσοδο και η οποία ασφαλώς έκλεισε από κατακρήμνηση οροφής ή τοίχου, εγκλωβίζοντάς το. Ο πάνθηρας μελετήθηκε επί τόπου από τον Δρ. Γ. Θεοδώρου.



Σταλακτική διάκοσμος του σπηλαιίου «Δυρού». (Φωτ. Γ. Αβαγιανού).



Το κεφάλι από τον απολιθωμένο σκελετό πάνθηρα που βρέθηκε από τους σπηλαιολόγους της Ε.Σ.Ε. στο σπήλαιο «Γλυφάδα Δυρού». (Φωτ. Γ. Ε. Θεοδώρου).

Δεξιά από τις συστάδες των στύλων διανοίγεται θάλαμος με μήκος 12 και πλάτος 6 μ. με στολισμένους τοίχους και δάπεδα.

Ο τελευταίος θάλαμος, πολύ ανηφορικός με μήκος 42 μ. και πλάτος 25 μ. περίπου, είναι καταστόλιστος από κάθε είδους, μεγέθους και χρώματος λιθωμαπικές μορφές: Κολώνες ογκώδεις και λεπτές, αρμόνια, δίσκοι, παραπετάσματα, λοφοειδείς ή ανθόμορφοι διαφανείς σταλαγμίτες με λεπτότατα σχήματα κλπ. κλπ. Όπως διαπιστώθηκε, σ' αυτό το χώρο έχει γίνει σωστή κοσμογονία: Από την οροφή έχουν αποσπασθεί μεγάλοι πέτρινοι όγκοι, που τον χωρίζουν σε δυο τμήματα. Παραπετασματοειδείς σταλακτίτες, κολώνες και σταλαγμίτες, με μεγάλες διαστάσεις, βρίσκονται κατατεμαχισμένοι ή ακέραιοι σ' όλο το δάπεδο του, δυσχεραίνοντας τη προσπέλαση. Αυτή η κοσμογονική εικόνα μας επέτρεψε να συμπεράνουμε την ύπαρξη φυσικής εισόδου, που κλείστηκε βίαια και εγκλώβισε τα ζώα. Στο τέλος του θαλάμου – προς τα δεξιά – διανοίγεται διάδρομος με μήκος 50 μ. περίπου και πλάτος στην αρχή 8 μ., για να καταλήξει στο τέλος σε 0,30 μ. πλάτος, χωρίς να διακόπεται η συνέχεια. Για να συνεχιστεί η έρευνα σ' αυτό το σημείο, είναι ανάγκη να διευρυνθεί τεχνητά. Έτσι θα λυθεί το πρόβλημα της συνέχισης και η ανακάλυψη – ίσως – καταπλακωμένου σημείου πιθανής παλαιάς εισόδου.

Διαστάσεις: Το μήκος των διαδρόμων του υπόλοιπου κερσαίου τμήματος είναι 630 μ. και καλύπτει έκταση 5.900 τ.μ.

ΝΕΟ ΛΙΜΝΑΙΟ ΤΜΗΜΑ

Όπως αναφέρθηκε, το νέο λιμναίο τμήμα αποτελεί συνέχεια του εξερευνηθέντος λιμναίου τμήματος του υπογείου ποταμού «Γλυφάδος» και αρχίζει από τα Ανατολικά του «Τρίστρατου» σαν διακλάδωση.

Περιγραφή: Από το «Τρίστρατο» αρχίζει λιμναίος διάδρομος με διαστάσεις $40 \times 2-3 \times 15$ μ. Προς το τέλος του διαπλατύνεται κυκλικά με διαστάσεις $6,5 \times 6,5$ μ. Σ' όλο το ύψος και μήκος του δεξιού τοίχου του έχει αναπτυχθεί κατάλευκος και εντυπωσιακός καταρράκτης, που οι κρυστάλλινες άκρες του εισχωρούν στο νερό, προσφέροντας ανεπανάληπτο θέαμα. Πίσω του υπάρχει κερσαίο τμήμα, ανηφορικά προς τα δεξιά, με πλουσιώτατο λιθωμαπκό στολισμό. Το πλάτος του στο κέντρο φθάνει τα 8 μ. περίπου. Στο κέντρο του αριστερού τοίχου του λιμναίου διαδρόμου διανοίγεται ανηφορικός θάλαμος με διαστάσεις $7,5 \times 8-13 \times 10-6$ μ. Δύο κολώνες αναπτυγμένες στο κέντρο τον χωρίζουν σε δύο διαμερίσματα. Τόσο προς το τέλος του δεξιού διαμερίσματος, όσο και προς το τέλος του αριστερού, διανοίγονται ανηφορικοί οχετοί. Ο δεξιός οχετός έχει διαστάσεις 5×2 και ο αριστερός 7×2 μ. Το δάπεδο όλου του χώρου είναι καλυμμένο με σταλαγμαπικό στολισμό. Προς το τέλος του λιμναίου διαδρόμου υπάρχει μικρό άνοιγμα από το οποίο διαπιστώθηκε η συνέχιση της λίμνης και κατά μήκος και κατά πλάτος. Εξ αιτίας της χαμηλής οροφής της η προσπέλαση γίνεται κολυμπώντας. Το διαπιστωμένο – μέχρι σήμερα – μήκος της φθάνει τα 30 μ. και το ορατό πλάτος της από 2,5-3 μ.

Όμως μετά από στενό λιμναίο διάδρομο, προς τα δεξιά, διανοίγεται λίμνη με πλάτος 20 και μήκος 15 μ. περίπου. Το υπερκείμενο κερσαίο τμήμα, με κατά διαστήματα ανοίγματα και γέφυρες προς τα νερά της λίμνης, έχει διαστάσεις $30 \times 25 \times 20$ μ. και πλουσιώτατο λιθωμαπκό στολισμό. Στο αριστερό τέλος του, υπάρχει εσοχή με μήκος 22 μ. και πλάτος 7 μ., η οποία στο κέντρο του δαπέδου της, έχει κατακόρυφο άνοιγμα, απ' όπου φαίνονται τα νερά της λίμνης. Προς το δεξιό τέλος του, με κατεύθυνση Νοτιοανατολική, διανοίγεται θάλαμος με διαστάσεις $42 \times 12 \times 6$ μ., με σειρές από κολώνες, σταλαγμαίτες και σταλακίτιες σε εντυπωσιακά συμπλέγματα. Στο δάπεδο υπάρχουν βράχοι αποσπασμένοι από την οροφή και κομμάτια από σταλακπικό στολισμό. Προς το κεντρικό τέλος του (ΒΑ) με πολύ απότομη ανάβαση 18 μέτρων, διανοίγεται αξιόλογος θάλαμος, με διαστάσεις $25 \times 14 \times 5$ μ. και δάπεδο πολύ ανηφορικό προς το τέλος του. Στο δεξιό τέλος του, ανάμεσα από κολώνες που αποτελούν τον τοίχο του, υπάρχει άνοιγμα που οδηγεί σε άλλους χώρους. Στο κέντρο του θαλάμου δεσπόζει ογκώδης σύνθετη κολώνα με συμπλέγματα από μεγάλους σταλαγμαίτες. Τέλος, στο ανώτατο σημείο του τοίχου του – στα όρια της οροφής – υπάρχει μικρό άνοιγμα, απ' όπου είναι δυνατόν το σπήλαιο να συνεχίζεται. Υπολογίσθηκε ότι η υψομετρική διαφορά από τη στάθμη των νερών μέχρι το ψηλότερο κερσαίο τμήμα αυτών των διαμερισμάτων, φθάνει τα 50 μέτρα. Πρόκειται και εδώ, για υπολείμματα της παλαιάς κοίτης, που βρίσκονται πάνω από τη σημερινή νεότερη κοίτη του υπογείου ποταμού.

Διαστάσεις: Το μήκος των χαρτογραφηθέντων λιμναίων διαδρόμων αυτού του τμήματος είναι 100 μ. και των κερσαίων 200 μ. Καλύπτουν έκταση 1900 τ.μ.

Έτσι το συνολικό – μέχρι σήμερα – μήκος χαρτογραφημένων διαδρόμων του σπηλαίου ανέρχεται σε 5.300 μ. και καλύπτει 33.200 τ.μ.

Σπηλαιογένεση: Σύμφωνα με τις λεπτομερείς παρατηρήσεις που έγιναν, διαπιστώθηκε ότι το παλιότερο τμήμα του σπηλαίου είναι το νεοανακαλυφθέν κερσαίο, το οποίο είναι διανοιγμένο – όπως και τα μέχρι σήμερα γνωστά τμήματά του – σε ανωκρηπιδικό ασβεστόλιθο, μεταμορφωμένο σε μάρμαρο (κατά Ι. Πετρόχειλο). Η αρχή της διανοίξης του έγινε από το τέλος του, που βρίσκεται σε άγνωστο μέχρι σήμερα μήκος, και συνεχίστηκε προοδευτικά κατά μήκος της οροφής του. Δεν αποκλείουμε την ύπαρξη και άλλης εισόδου του σπηλαίου, προς τα ανάντη, η οποία να διατηρείται μέχρι σήμερα. Το πιθανότερο είναι να έχει κλείσει από φερτά υλικά (πέτρες, χώματα). Υπάρχουν αρκετά στοιχεία που συνηγορούν και για τις δυο περιπτώσεις.

Υποθέτουμε ότι η παλιά κοίτη, που ήταν διανοιγμένη πάνω από τη σημερινή νεοεξερευνηθείσα κοίτη του υπόγειου εν ενεργεία ποταμού, και η οποία έχει κατακρημνισθεί κατά ένα ποσοστό, έχει σχέση με το κερσαίο τμήμα, εξ αιτίας των κατακρημνίσεων που υπέστησαν και τα δύο. Αυτό θα διαπιστωθεί μελλοντικά, εάν ανακαλυφθεί σύνδεσή τους στο υψηλότερο σημείο των οροφών τους.

Η νεότερη κοίτη του υπάρχοντος, εν ενεργεία ποταμού, έχει άλλη προέλευση και επομένως μπορούμε να σκεφτούμε, ότι στο σημείο όπου αρχίζει – ή τελειώνει – το νέο κερσαίο τμήμα του σπηλαίου, έγινε μεταγενέστερα ένωση των δύο τμημάτων (κερσαίου - λιμναίου). Υπάρχει πιθανότητα – πάντα κατά τη γνώμη μας – τα νερά της νεότερης κοίτης να έχουν σχέση με τα νερά του αριστερού ΝΑ πλοκάμου του σπηλαίου, επομένως θα έχουν και την ίδια προέλευση. Μια άλλη παρατήρηση, που συνηγορεί σ' αυτή μας την υπόθεση, είναι ότι η ροή των νερών προέρχεται απ' αυτό το σημείο, καταλήγει στο «Παρεκκλήσι», για να ενωθεί μέσω της τεχνητής σήραγγας με τα νερά της «Θάλασσας των Ναυαγίων», που προέρχονται από τον αριστερό ΝΑ πλόκαμο, διαγράφοντας κύκλο. Στην ίδια υπόθεση συνηγορεί και το ακόλουθο τυχαίο περιστατικό. Μια εφεδρική λασπχένια βάρκα μας, αφού ελευθερώθηκε από την πρόχειρη ασφάλισή της στην αρχή του δεξιού ΝΑ πλοκάμου, διέσχισε το «Παρεκκλήσι» και την τεχνητή σήραγγα και έφθασε στη «Θάλασσα των Ναυαγίων». Η διαδρομή που διήνυσε ήταν πάνω από 100 μ., μόνο με τη βοήθεια της αόρατης ροής των νερών του σπηλαίου.

Επίσης διαπιστώθηκε ότι τα τρεχούμενα νερά του σπηλαίου, που καταλήγουν στη θάλασσα, υφίστανται παλιρροϊκές επιδράσεις απ' αυτήν, ανάλογα με τις καιρικές συνθήκες – κατά κύριο λόγο με τους δυτικούς ανέμους, κατά τους οποίους η στάθμη των νερών του σπηλαίου υψώνεται και μέχρι 0,68 μ., από την έντονη εισχώρηση των θαλασσινών νερών. Αυτά παροσύρουν μαζί τους και επιπλέουσες ύλες, όπως ακάθαρτα πετρέλαια κλπ., τα οποία επικολλούν κατά τη ροή τους στις κολώνες και σταλαγμίτες που βρίσκονται στην αρχή του δεξιού ΝΑ πλοκάμου. Κατά τη διάρκεια των τελευταίων εξερευνήσεων, η στάθμη των νερών του σπηλαίου είχε υποστεί ύφεση εξ αιτίας των βόρειων ανέμων που επικρατούσαν. Έτσι, οι ακάθαρτες επικολλημένες ύλες φθάνανε μέχρι ύψος 0,50 μ.

Τουρισμός: Αν και ο υπόγειος ποταμός «Γλυφάδα» Δυρού έχει χαρακτηριστεί το ωραιότερο λιμναίο σπήλαιο του κόσμου ανάμεσα στα τρία που υπάρχουν – τα άλλα δύο είναι η «Ζάιτα» Βηρυπού και το «Πανπράκ» της Γαλλίας – με την εξερεύνηση των νέων τμημάτων του αποκαλύφθηκαν διαμερίσματα με κρυστάλλινα στολίδια αφάνταστης ομορφιάς που ξεπερνούν τα μέχρι σήμερα γνωστά. Ορισμένα από αυτά τα λιμναία τμήματά του – τα πρώτα 440 μ. περίπου – είναι δυνατό να αξιοποιηθούν αμέσως και να προστεθούν στην τουριστική διαδρομή, με αποτέλεσμα την πολλαπλή αύξηση των επισκεπτών και παράλληλα την αύξηση της τιμής των εισιτηρίων.

Ως προς το κερσαίο τμήμα, που έχει μήκος διαδρόμων 920 μ. περίπου, και καλύπτει έκταση 9.500 τ.μ. περίπου, είναι δυνατόν να αποτελέσει νέα μονάδα με τουριστική διαδρομή μήκους τουλάχιστον 1.500 μ. Γι' αυτό το σκοπό επιβάλλεται η διεύρυνση της μικρής σχισμής που βρίσκεται στο τέλος αυτού του τμήματος, για να διαπιστωθεί η τυχόν συνέχιση του σπηλαίου και ίχνη της καταπλακωμένης φυσικής εισόδου του, απ' όπου εισέρχονταν ζώα. (Όπως αναφέραμε, ανακαλύφθηκαν σ' αυτό το χώρο δύο απολιθωμένοι σκελετοί σαρκοφάγων). Έτσι θα είναι δυνατός ο καθορισμός της θέσης της εισόδου του κερσαίου τμήματος του σπηλαίου και στην τοπογραφική επιφάνεια. Προτείνουμε και δεύτερη λύση: Να φωτογραφηθούν τα νέα τμήματα σε διαφάνειες ή κινηματογραφική ταινία και να προβάλονται – μετά την επίσκεψη του διευθετημένου γνωστού τμήματος του σπηλαίου – σε επί τούτου οικοδομημένη αίθουσα με πρόσθετο εισιτήριο. Έτσι θα διατηρηθεί ανέπαφο το σπήλαιο και οι επισκέπτες θα μπορούν να το απολαύσουν χωρίς πρόσθετο κόπο.

RIVIERE SOUTERRAINE «GLYFADA» à DIROS en LACONIE

RÉSUMÉ

Par

Anna Petrochilou

L' exploration systématique et la cartographie de la riviere souterraine de Glyfada, comença a 1949 par Jeane et Anna Petrochilou. Jusqu'a 1960, année de la mort de Jean Petrochilos on avait exploré 1300 m des couloirs lacustres et 300 m des couloirs terrestre. Jusqu'a 1966 Anna Petrochilou explora encore 1500 m de couloirs lacustres sans arriver jusqu' au bout, à cause d' un siphon. A 1970 Anna Petrochilou en tête d' un groupe des spéléologues ou participait aussi M. Papagrigrakis, explora encore 300 m de couloirs lacustres sans trouver le bout. Des recherches préliminaires à la partie droite de la rivière sonterraine eu 1979, et des recherches systématiques eu 1982 out été la cause d' une exploration nouvelle 440 m des couloirs lacustres et 510 m terrestres. Pendant les recherches continueés en 1983 put achevé l' exploration du reste des couloirs (longueur totale 920 m) par G. Avagianos - K. Mavropoulos - Ch. Kyriakopoulou. Repronsable toujours etait Anna Petrochilou. Pendant cette exploration ou a decouvert deux squelettes des carvinores. D' après le professeur N. Symeonidis et le Dr. G. Théodorou, ces fossils doivent appartenir à des panthers, refugés dans la grotte et ensuite ecrasés par la chute du plafond. La longueur totale des couloirs explorés lacustres ou nou, est a peu près 5.300 m et couvrent une surface de 33.200 m². Le décor de l' interieur est merveilleux et pense-t-on mieux du décor des parties deja aménagées. Bienatendu l' exploration sera continuer.

ΣΠΗΛΑΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ ΣΤΗΝ ΠΑΡΟ

από τον

Ι. ΙΩΑΝΝΟΥ

Τον Μάρτιο του 1973 ομάδα μελών της Ελληνικής Σπηλαιολογικής Εταιρείας που αποτελούνταν από τις Νίτσα Μουστάκα, Νάντια Γκρούγκλικοφ, Γεωργία Ιωάννου και τον Ι. Ιωάννου, πραγματοποίησαν έρευνα στα σπήλαια της Πάρου, κυρίως στα αρχαία λατομεία στο Μαράθι, και επίσκεψη στο σπήλαιο Αντιπάρου. Τα εισιτήρια είχε προσφέρει η ακτοπλοία αδελφών Αγαπητού, με την μεσολάβηση του Σταύρου Παρασκευόπουλου, υπεύθυνου για τις δημοσίες σχέσεις της εταιρείας.

Είχε επισημανθεί η ανάγκη βελτίωσης της εσωτερικής τουριστικής διαδρομής στο σπήλαιο Ωλιάρου Αντιπάρου. Είναι γνωστή η παλιά διευθέτηση με τα πόρα πολλά κουραστικά σκαλοπάτια και είναι δυνατό με νέα να γίνει πιο άνετη η διαδρομή στο σημαντικό αυτό σπήλαιο. Την μελέτη έκανε η Άννα Πετροχείλου.

Οι σπηλαιολογικές έρευνες στην Πάρο συμπεριλήφθηκαν στον κατάλογο εξερευνησέων του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού στην προσπάθεια για εντοπισμό αξιόλογων τουριστικών σπηλαίων στη χώρα. Τον Αύγουστο του 1980, στο πρόγραμμα αυτό του Ε.Ο.Τ. και μ' εντολή της Ε.Σ.Ε., ομάδα μελών της από τους Ι. Ιωάννου, Σωτήριο Τσουγιόπουλο, Βασίλη Παπαδόπουλο και Σπύρο Κωνσταντόπουλο, μελέτησαν, χαρτογράφησαν και φωτογράφησαν τα: 1. Τεχνητό σπήλαιο και αρχαίο λατομείο μαρμάρου στο Μαράθι. 2. Το σπήλαιο ποιητή Αρχιλόχου. 3. Το σπήλαιο-εκκλησία του Αγίου Ιωάννη του Σπηλιώτη ή Καλυβιώτη. 4. Το σπήλαιο Νυμφών στην Παροικία Πάρου.

Οι μέχρι σήμερα σπηλαιολογικές έρευνες στην Πάρο δεν μας δίνουν μια ολοκληρωμένη εικόνα του σπηλαιολογικού πλούτου του νησιού. Οι αρχαιολογικές ανασκαφές που θα γίνουν στο μέλλον σε σπήλαια και στέγαστρα του νησιού, κοντά σε τόπους με ευρήματα νεολιθικής εποχής, θα μας δώσουν στοιχεία για την αρχική κατοίκηση στο νησί. Αυτό δείχνουν τα αγγεία που βρέθηκαν στο σπήλαιο της Αντιπάρου και στο σπήλαιο στις Κολυμπήθρες κοντά στο χώρο Νόουσα. Και ακόμα είναι κοντά ο νεολιθικός τόπος στον Σάλιαγκο της Αντιπάρου. Η σπηλαιολογική έρευνα στο νησί χρειάζεται πολύ εργασία από ομάδα με πολλές ειδικότητες, γιατί η μελέτη των καρσικών μορφών του νησιού θα μας προσφέρει πολύτιμες πληροφορίες για τη γεωλογική και ιστορική πορεία στην Πάρο. Το 1962 ο Αντώνης Αλιμπράντης δημοσιεύει στο ΔΕΛΤΙΟ της Ε.Σ.Ε., τόμος VI, τεύχος 7-8, σελ. 9-13, για το «σπήλαιο Δαιμόνων». Το 1970 η Άννα Πετροχείλου δημοσιεύει στο

Recherches spéléologiques à Paros
par I. Ioannou